เอกสารประกอบการสอน

วิชา ท ๔๐๒๐๔ การแต่งคำประพันธ์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หน่วยที่ ๕

การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

จัดทำโดย

ว่าที่ร้อยตรีเสถียร จุติมา

ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการ

โรงเรียนบ้านผือพิทยาสรรค์ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต ๔

คำนำ

เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ท ๔๐๒๐๔ การแต่งคำประพันธ์ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และใช้เป็นคู่มือครูและนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา แบบทดสอบ แบบฝึกทักษะ และภาพประกอบ ช่วยสร้างความสนใจให้ผู้เรียนสนุกสนาน เพลิดเพลินในการศึกษาหาความรู้ โดยที่ผู้เขียนได้ศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ต่าง ๆ และสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ในอินเตอร์เน็ต รวมทั้งพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เขียนที่สอนมาเป็นเวลานาน

เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ท ๔๐๒๐๔ การแต่งคำประพันธ์ ชุดนี้ มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น ๘ หน่วย ดังนี้

บทที่ ๑ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคำประพันธ์ไทย
บทที่ ๒ ประเภทและลักษณะบังคับของคำประพันธ์
บทที่ ๓ ลีลาและโวหารการประพันธ์
บทที่ ๔ การแต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์
บทที่ ๕ การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน
บทที่ ๖ การแต่งคำประพันธ์ประเภทโคลง
บทที่ ๗ การแต่งคำประพันธ์ประเภทร่าย
บทที่ ๘ การแต่งคำประพันธ์ประเภทฉันท์

ผู้จัดทำ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารชุดนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อครูและผู้เรียนในการศึกษาหาความรู้ให้กับตนเองและกลุ่มผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณนายณัฐพล บรรณกาล รองผู้อำนวยการ รักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านผือพิทยาสรรค์ ที่ให้คำแนะนำ สนับสนุนในการจัดทำเอกสารนี้ด้วยดีตลอดมา ขอบคุณคณะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีที่ให้ความช่วยเหลือในการในการตรวจทานเอกสารจนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เสถียร จุติมา

คำแนะนำการใช้เอกสาร
(สำหรับครู)

เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ท ๔๐๒๐๔ การแต่งคำประพันธ์ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ใช้เป็นคู่มือครูและนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหา แบบทดสอบ แบบฝึกทักษะ และภาพประกอบ โดยมีขั้นตอนการใช้เอกสารประกอบการสอน ดังต่อไปนี้

๑. เอกสารประกอบการสอนเล่มนี้ ใช้ประกอบการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รายวิชาการแต่งคำประพันธ์ ช่วงชั้นที่ ๔

๒. ศึกษาสาระสำคัญ เนื้อหา/สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แบบทดสอบก่อนเรียน เนื้อหา แบบฝึกทักษะ/ใบงาน แบบทดสอบหลังเรียน เฉลยแบบฝึกทักษะ เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน แบบบันทึกคะแนน แบบสังเกตพฤติกรรม

๓. ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงขั้นตอนการศึกษาเนื้อหาและการทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ

๔. ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสารที่แสดงไว้ในบรรณานุกรมท้ายเล่ม

คำแนะนำในการใช้เอกสาร
(สำหรับนักเรียน)

เอกสารเล่มนี้ เป็นเอกสารที่ใช้ประกอบการเรียน และเป็นเอกสารที่นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนอ่านคำแนะนำ ทำตามคำชี้แจงแต่ละขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ นักเรียนจะได้รับความรู้อย่างครบถ้วนโดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อให้ทราบว่า เมื่อจบบทเรียนแต่ละบทแล้ว นักเรียนสามารถเรียนรู้อะไรได้บ้าง

๒. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วตรวจคำตอบที่เฉลยไว้ท้ายแบบฝึกหัดของแต่ละเรื่อง เพื่อให้รู้ว่ามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษามากน้อยเพียงใด

๓. ศึกษาเอกสารและทำแบบฝึกกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการทบทวนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหายิ่งขึ้น

๔. ทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง

๖. นักเรียนแต่ละคนต้องมีความสื่อสัตย์ต่อตนเอง ไม่เปิดดูเฉลยก่อนเรียน-หลังเรียน และแบบเฉลยแบบฝึกกิจกรรมทุกกิจกรรม

หน่วยที่ ๕
เรื่อง คำประพันธ์ประเภทกลอน

สาระสำคัญ

กลอนเป็นคำประพันธ์ที่ถือว่าเป็นของไทยแท้ มีเค้ามาจากการขับร้องเพลงพื้นเมืองได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากกว่าคำประพันธ์ประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะไม่บังคับคำเอก - โท คำครุ - ลหุ บังคับเสียงสัมผัสคล้องจองกันเป็นสำคัญจึงทำให้จดจำได้ง่าย สะดวกแก่การนำไปขับร้องเข้ากับทำนองเพลงไทย กลอนส่วนใหญ่มีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์เหมือนกัน จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น กลอนที่ถือเป็นกลอนแม่แบบของกลอนทุกประเภท คือ กลอนแปด หรือบางทีเรียกว่ากลอนสุภาพ หรือกลอนตลาด

เนื้อหา/สาระการเรียนรู้

๑. ความเป็นมาของกลอน

๒. ประเภทของกลอน

๒.๑ กลอนเพลง

- กลอนสุภาพ
- กลอนเพลงยาว
- กลอนนิทาน
- กลอนนิราศ

๒.๒ กลอนขับร้องหรือกลอนลำนำ

- กลอนสักวา
- กลอนดอกสร้อย
- กลอนเสภา
- กลอนบทละคร

๓. กลวิธีในการแต่งกลอน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๑. บอกความเป็นมา ประเภท ลักษณะบังคับ และกลวิธีในการแต่งกลอนได้

๒. สามารถแต่งกลอนประเภทต่าง ๆ ได้ไพเราะและถูกต้องตามฉันทลักษณ์

แบบทดสอบก่อนเรียน

รหัสวิชา ท ๔๐๒๐๔ รายวิชา การแต่งคำประพันธ์

หน่วยที่ ๕ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน เวลา ๑๐ นาที คะแนน ๑๐ คะแนน

.....

คำชี้แจง นักเรียนเลือกกากบาท (✕) ทับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. กลอนเป็นคำประพันธ์ที่ถือว่าเป็นของไทยแท้ โดยมีต้นแบบมาจากอะไร

ก. เพลงพื้นเมือง

ข. บทสวดมนต์

ค. คำกาพย์

ง. สุภาษิต คำพังเพย

๒. ข้อใดทำการแต่งกลอนมีความไพเราะ

ก. คำสุดท้ายของวรรคสดับไม่ควรใช้สามัญ คำสุดท้ายของวรรครับใช้เสียงจัตวา
คำสุดท้ายของวรรครองใช้เสียงสามัญ คำสุดท้ายของวรรคส่งใช้เสียงสามัญ

ข. คำสุดท้ายของวรรคสดับไม่ควรใช้เอก คำสุดท้ายของวรรครับใช้เสียงตรี
คำสุดท้ายของวรรครองใช้เสียงเอก คำสุดท้ายของวรรคส่งใช้เสียงจัตวา

ค. คำสุดท้ายของวรรคสดับไม่ควรใช้โท คำสุดท้ายของวรรครับใช้เสียงสามัญ
คำสุดท้ายของวรรครองใช้เสียงจัตวา คำสุดท้ายของวรรคส่งใช้เสียงตรี

๓. กลอนชนิดใดบทหนึ่งประกอบด้วยจำนวนวรรค ๘ วรรค

ก. กลอนนิทาน กลอนดอกสร้อย

ข. กลอนบทละคร กลอนนิทาน

ค. กลอนเสภา กลอนสักวา

ง. กลอนดอกสร้อย กลอนสักวา

๔. กลอนในข้อใดแต่งได้**ไม่ไพเราะ**

ก. จงขยันหมั่นเพียรเรียนหนังสือ เลื่องลือเกียรติยศปรากฏหนอ

ข. พระจันทร์เด่นดวงดูงามตา สุขอุราได้ชมภิรมย์หนา

ค. โอ้ยามดึกนึกถึงคะนึงหา โอ้แก้วตาสุดเทวษถวิลถึง

ง. อรุณรุ่งเรืองรองแสงทองทาบ ท้องฟ้าฉาบสีรุ้งรัศมี

๕. คำที่พิมพ์ตัวหนาคำใด**ผิด**ฉันทลักษณ์

ไม่อยากให้ใครมาตราหน้า แล้วกล่าวหาว่าเป็นคนไร้**ศักดิ์**

พูดปลิ้นปล้อนหลอกลวงคนทั่ว**หนัก** ซึ่งประ**จักษ์**คำหยันหวั่นใจ**แล้ว**

ก. ศักดิ์

ข. หนัก

ค. จักษ์

ง. แล้ว

๖. กลอนข้อใดมีสัมผัสสระ

ก. จะเอ่ยคำอำลาน้ำตาไหล

ข. บุปผามีมากมายนานาชนิด

ค. กุหลาบจำปีหอมกรุ่นและสีสวย

ง. เสียงปี่แว่วแจ่มใสทั่วแนวป่า

๗. ควรเติมคำในข้อใดให้มีสัมผัสในคล้องจองกัน

เจ้าพระยาเน่า .....น้องแก้วเอ๋ย

ก. เสีย

ข. แล้ว

ค. เหม็น

ง. หมด

๘. กลอนวรรคใดมีสัมผัสพยัญชนะหรือสัมผัสอักษร

ก. จับปากกาเขียนสารสะท้านจิต

ข. คิดถึงฉันบ้างไหมดวงใจเอ๋ย

ค. เธอเศร้าด้วยเหตุใดไยไม่บอก

ง. เก็บเงินไว้ทีละน้อยค่อยค่อยหา

๙. กลอนวรรคใด**ไม่มีสัมผัสใน**

ก. ปล่อยพี่นี้ช้ำร่ำอาวรณ์

ข. เฝ้าแต่คิดชิดนุชสุดจะถอน

ค. หลงละเมอเพ้อรักสุดหักจิต

ง. ด้วยบังอรจากไกลแล้วมิจากคืน

๑๐. กลอนข้อใด**ขาดสัมผัสนอก**

ก. ต้นเอ๋ยต้นไม้ ควรปลูกไว้ในบ้านทุกย่านหนา

ข. มีประโยชน์ดูดอากาศแทนพวกเรา ปราศโรคาพลานามัยแจ่มใสพอ

ค. ปลูกเถอะนะปลูกกันวันละนิด ทุกบ้านคิดช่วยกันปลูกลูกแม่พ่อ

ง. ช่วยกันก่อช่วยกันสานก้านกิ่งกอ ไม่ช้าช่อไม้งามอร่ามเอย

หน่วยที่ ๕
เรื่อง คำประพันธ์ประเภทกลอน

๑. ประวัติความเป็นมาของกลอน

กลอนเป็นคำประพันธ์ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากกว่าคำประพันธ์ประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะไม่บังคับคำเอก โท คำครุ ลหุ บังคับเสียงสัมผัสคล้องจองกันเป็นสำคัญ จึงทำให้จดจำได้ง่าย สะดวกแก่การนำไปขับร้องเข้ากับทำนองเพลงไทย ความเป็นมาของกลอนยังไม่พบบันทึกหลักฐาน เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่มีใครรู้ว่ากลอนเกิดขึ้นในสมัยใดหรือยุคใด มีแต่การสันนิษฐานไว้เท่านั้นว่าประชาชนในชนบทซึ่งมีอาชีพทำนา ทำไร่ หลังฤดูเก็บเกี่ยวก็จะมีการเล่นรื่นเริง ร้องรำทำเพลง เพื่อผ่อนคลายความเครียด ความเหน็ดเหนื่อยที่ทำงานมาตลอดทั้งปี จึงมีการละเล่นและขับร้องเพลงพื้นบ้าน โดยเล่นกันเป็นกลอนสด เช่น เพลงพวงมาลัย เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว และเพลงฉ่อย เป็นต้น ดังนั้นจึงเชื่อว่ากลอนเป็นคำประพันธ์ของไทยแท้ ๆ

กลอนส่วนใหญ่มีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์เหมือนกัน จะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น กลอนที่ถือเป็นกลอนแม่แบบของกลอนทุกประเภท คือ กลอนแปด หรือบางทีเรียกว่ากลอนสุภาพหรือกลอนตลาด

๒. ประเภทของกลอน

กลอนแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ตามวัตถุประสงค์ในการแต่ง คือ กลอนเพลง และกลอนขับร้อง

๒.๑ กลอนเพลง

กลอนเพลง คือ กลอนที่ใช้สำหรับอ่านเป็นหลัก เป็นกลอนที่กำหนดด้วยจำนวนคำและจังหวะสัมผัส ไม่มีทำนองในการขับร้องแต่มีเสียงสัมผัสและจังหวะการวางคำในวรรค เพื่อให้เกิดความไพเราะในการอ่าน จึงเกิดมีทำนองเสนาะสำหรับอ่านกลอนเพลงขึ้น กลอนเพลงแบ่งย่อยออกเป็น ๔ ชนิด คือ

๒.๑.๑ กลอนแปดหรือกลอนสุภาพ กลอนแปดเป็นคำประพันธ์ที่แต่งง่าย และได้รับความนิยมมาอย่างแพร่หลาย มีมานานกว่าร้อยปี มีคำเรียกหลายชื่อ เช่น กลอนสุภาพ หรือกลอนตลาด เพราะเป็นกลอนที่ใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาสามัญอย่างชาวบ้าน เป็นกลอนที่ใช้แต่งนิทานประโลมโลก เช่น เรื่องพระอภัยมณี ลักษณวงศ์ เป็นต้น แล้วมีการขายในตลาดเป็นที่แพร่หลายทั่วไป กลอนแปดถือว่าเป็นกลอนแม่บทของกลอนทั้งหลาย เพราะกลอนชนิดอื่นล้วนดัดแปลงมาจากกลอนแปดแทบทั้งสิ้น ดังนั้นถ้าเข้าใจลักษณะของกลอนแปดดีแล้ว ก็ย่อมสามารถเข้าใจกลอนประเภทอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น

คณะ กลอนแปดหรือกลอนสุภาพบทหนึ่งมี ๒ บาท บาทหนึ่งมี ๒ วรรค

ซึ่งนิยมเรียกว่า ๑ คำกลอน ดังนั้นในบทหนึ่งจึงมี ๔ วรรค แต่ละวรรคมีจำนวนคำ ๘ คำ แต่ก็อนุโลมให้มี ๗ - ๙ คำได้ แต่ละวรรคมีชื่อเรียกดังนี้

วรรคที่ ๑ เรียกว่า วรรคสดับหรือวรรคสลับ

วรรคที่ ๒ เรียกว่า วรรครับ

วรรคที่ ๓ เรียกว่า วรรครอง

วรรคที่ ๔ เรียกว่า วรรคส่ง

สัมผัส

คำสุดท้ายของวรรคที่ ๑ หรือวรรคสดับส่งสัมผัสกับคำที่ ๑ หรือ ๒ หรือ ๓ หรือ ๔ หรือ ๕ ของวรรคที่ ๒ หรือวรรครับ แต่ที่นิยมว่าไพเราะและดีที่สุดคือ คำที่ ๓

คำสุดท้ายของวรรคที่ ๒ หรือวรรครับส่งสัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ ๓ หรือวรรครอง

คำสุดท้ายของวรรคที่ ๓ หรือวรรครองส่งสัมผัสกับคำที่ ๑ หรือ ๒ หรือ ๓ หรือ ๔ หรือ ๕ ของวรรคที่ ๔ หรือวรรคส่ง แต่ที่นิยมว่าไพเราะและดีที่สุดคือ คำที่ ๓

ส่วนการส่งสัมผัสระหว่างบทกำหนดคำสุดท้ายของบทต้นสัมผัสกับคำสุดท้ายของบาทเอกในบทถัดไป

แผนผัง

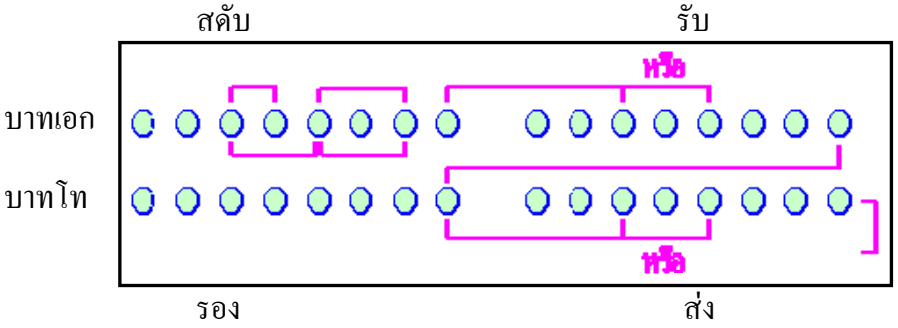

ตัวอย่างที่ ๑

ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน
แม้เกิดในใต้หล้าสุธาธาร ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา
แม้เนื้อเย็นเป็นห้วงมหรรณพ พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจฉา
แม้เป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา เชยผกาโกสุมปทุมทอง

(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

ตัวอย่างที่ ๒

เรืองแสงทองทออร่ามงามราววาด ภูพระบาทแห่งนี้ที่ถวิล
เหมือนย้อนยุคเย็นฉ่ำน้ำฟ้าดิน พิศเพิงหินรูปประหลาดน่าอัศจรรย์
นับล้านปีที่ตระหง่านธารน้ำแข็ง ละลายกร่อนหินแกร่งเป็นกรอบกั้น
เป็นโขดหินเป็นเพิงเป็นเชิงชั้น เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์

(อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท : นิภา ทองถาวร)

๒.๑.๒ กลอนเพลงยาว เพลงยาวมีการเล่นมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา เพราะเพลงยาวฉบับแรกที่ค้นพบ คือ เพลงยาวที่พบที่พระที่นั่งจันทรพิศาล ลพบุรี และนิยมเล่นกันมาเรื่อย ๆ จนมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ที่ถือว่าเป็นยุคทองของเพลงยาว เนื้อหาสาระของกลอนเพลงยาวที่พบในวรรณคดีไทยส่วนมากกล่าวถึงเรื่องความรัก คือ ใช้เกี้ยวพาราสีกันระหว่างชายและหญิงมีการรำพึงรำพัน ตัดพ้อต่อว่าด้วยศิลปะการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบที่เกินความจริง หรือไร้เหตุผลบ้างเพื่อแสดงอารมณ์รักตามศิลปะการเล่นเพลงยาวนั่นเอง ต่อมาการแต่งกลอนเพลงยาวได้เปลี่ยนจุดมุ่งหมายไปบ้างก็ดี เช่น แต่งเพื่อพรรณนาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อสรรเสริญบุคคล เพื่อบันทึกเหตุการณ์ที่สำคัญ เช่น เพลงยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา เพลงยาวเฉิมพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี เพลงยาวถวายโอวาท เป็นต้น กวีที่สำคัญในสมัยอยุธยา คือ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ในสมัยรัตนโกสินทร์ คือ รัชกาลที่ ๓ และคุณพุ่ม

คณะ กลอนเพลงยาวมีลักษณะเหมือนกลอนแปดประการ กลอนเพลงยาวจะขึ้นต้นด้วยวรรคที่ ๒ หรือวรรครับ ดังนั้นบทแรกจึงมีเพียง ๓ วรรคเท่านั้นส่วนบทต่อไปจะมี ๔ วรรค ตามปกติจะแต่งยาวกี่บทก็ได้ แต่จะต้องจบคำสุดท้ายด้วยคำว่า **“เอย”** เสมอ

สัมผัส ใช้สัมผัสเหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

แผนผัง เหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

ตัวอย่าง

.....

เชิญเสด็จมาสดับรับบวงสรวง เอานามพุ่มแทนพวงทิพย์บุปผา
ด้วยจากแดนแสนกันดารดงมาลา ไม่ทันหาบายศรีพลีสังเวย
ส่วนกุศลต่างสุคนธรสรื่น อันหอมชื่นไม่สิ้นกลิ่นระเหย
....
ชลธารนี้เป็นธารทั่วพิภพ ให้อยู่ครบห้าพันพระวรรษา
แม้นชีวังยังไม่บรรลัยลา จะกลับมาชมอีกให้อิ่ม**เอย**

(เพลงยาวบวงสรวงฉลองสระบางโขนด : คุณพุ่ม)

๒.๑.๓ กลอนนิทาน คือ กลอนสุภาพที่แต่งมีเนื้อเรื่องเป็นนิทานหรือนิยาย มีพระเอก นางเอก ผู้ร้ายและตัวละครอื่น ๆ เนื้อเรื่องส่วนมากนำเอานิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และนิยายประโลมโลกเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มาแต่ง เช่น เรื่องกากี ปลาบู่ทอง ลักษณวงศ์ ไชยเชษฐ์ เป็นต้น สุนทรภู่เป็นกวีคนแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ที่นำเอานิทานมาแต่งเป็นกลอน กลอนนิทานเรื่องแรกของไทย คือ โคบุตร ซึ่งสุนทรภู่แต่งในสมัยรัชกาลที่ ๑ กลอนนิทานได้รับความนิยมเรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ผู้คนเริ่มนิยมการแต่งร้อยแก้ว กลอนนิทานจึงค่อย ๆ เริ่มซบเซาลงไป

คณะ กลอนนิทานมีลักษณะบังคับเหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพทุกอย่าง เพียงแต่จะขึ้นต้นด้วยวรรคที่ ๒ หรือวรรครับเหมือนกลอนเพลงยาว บทแรกจะมีเพียง ๓ วรรคเท่านั้น ส่วนบทต่อไปจะมี ๔ วรรคตามปกติ จะแต่งยาวกี่บทก็ได้ แต่ในบทสุดท้ายจบด้วยคำว่า **“เอย”** เสมอ

สัมผัส ใช้สัมผัสเหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

แผนผัง กลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

ตัวอย่าง

	แต่ปางหลังยังมีกรุงกษัตริย์
สมมุติวงศ์ทรงนามท้าวสุทัศน์	ผ่านสมบัติรัตนานามธานี
อันกรุงไกรใหญ่ยาวสิบเก้าโยชน์	ภูเขาโขดเป็นกำแพงบุรีศรี
สะพรึบพร้อมไพร่ฟ้าประชาชี	ชาวบุรีหรรษาสถาวร
.....	.....
.....	.....**เอย**

(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

๒.๑.๔ กลอนนิราศ นิราศมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่นิยมแต่งกันเป็นโคลง เช่น โคลงนิราศหริภุญไชย โคลงทวาทศมาส การแต่งกลอนนิราศเริ่มได้รับความนิยมในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยกวีคนสำคัญคือ สุนทรภู่ ซึ่งได้นำกลอนมาเน้นสัมผัส ให้จังหวะคำและการเล่นคำ ทำให้ทำนองกลอนนิราศไพเราะจับใจและได้รับความนิยมเรื่อยมา เนื้อหาในกลอนนิราศจะกล่าวถึงการเดินทางจากคนรักไปถิ่นไกล ระหว่างทางจะพรรณนาถึง สถานที่ ดอกไม้ พันธุ์ไม้ สัตว์ และสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็น มีการคร่ำครวญถึงนางผู้เป็นที่รัก ซึ่งอาจจะมีจริงหรือสมมุติเอาก็ได้ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๔ เนื้อหาของการแต่งนิราศเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้แต่งไม่เน้นการพรรณนาถึงคนรักอย่างแต่ก่อน แต่มุ่งเน้นบันทึกการเดินทางเป็นสำคัญ การตั้งชื่อของนิราศจะตั้งตามสถานที่ที่ได้ไป ตั้งตามชื่อผู้แต่ง ตั้งตามตัวละครเอกในวรรณคดี ตั้งตามเหตุการณ์หรือแนวคิดของผู้แต่งก็ได้

คณะ กลอนนิราศมีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์เหมือนกลอนแปด และกลอนเพลงยาว โดยขึ้นต้นด้วยวรรคที่ ๒ หรือวรรครับ บทแรกมีเพียง ๓ วรรคเท่านั้น คือ บาทเอกมี

๑ วรรค บาทโทมี ๒ วรรค ส่วนบทต่อไปจะมี ๔ วรรค จะแต่งให้ยาวกี่บทก็ได้ อาจจะขึ้นต้นวรรคแรกในการแต่งด้วย คำว่า **“นิราศ”** ก็ได้ ในบทสุดท้ายต้องจบด้วยคำว่า **“เอย”** เสมอ

สัมผัส ใช้สัมผัสเหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

แผนผัง เหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

ตัวอย่างที่ ๑

นิราศรักหักใจอาลัยหวน
ไปพระแท่นดงรังตั้งแต่ครวญ มิได้ชวนขวัญใจไปด้วยกัน
ด้วยอยู่ห่างต่างบ้านนานนานปะ มิใช่จะลืมนุชสุดกระสันต์
ในน้ำจิตคิดคะนึงถึงทุกวัน จะจากกันเสียทั้งรักพะวักพะวน
…… ……..
……..... ……..
ขอเดชะถ้อยคำที่ร่ำเรื่อง ลือเลื่องเลิศลักษณ์ในอักษร
ขอเชิญไทยเทวราชประสาทพร ให้สุนทรลือทั่วธานี**เอย**
(นิราศพระแท่นดงรัง : นายมี)

ตัวอย่างที่ ๒

สรวมชีพบังคมบรมนาถ
ด้วยภักดีชุลีลาบาท อภิวาทขอเบื้องพระบารมี
เป็นร่มโพธิ์สุวรรณกั้นเกศ ไปประเทศกวางตุ้งกรุงศรี
เป็นจดหมายมาถวายด้วยภักดี ตามที่ได้สดับเดิมความ
....
อันสมบัติในจังหวัดทวีปนี้ อยู่ในพระบารมีทุกแห่งหน
พระเกียรติก้องฟ้าสุธาดล ขอพระชนม์ได้ร้อยพระวา**เอย**
(นิราศกวางตุ้ง : พระยามหานุภาพ)

๒.๒ กลอนขับร้องหรือกลอนลำนำ

กลอนลำนำ คือ กลอนที่แต่งเพื่อใช้เป็นลำนำสำหรับขับร้อง ด้วยที่ต้องกำหนดทำนองในการขับร้องต่าง ๆ กันออกไป จึงต้องเพิ่มหรือลดจำนวนคำในวรรคให้เหมาะสมกับทำนองเพลง และทำนองเพลงจะต้องจัดให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย การขับร้องจึงมีทำนองต่าง ๆ กันสำหรับบทรบ บทรัก บทโศกและกิริยาอาการต่าง ๆ เช่น เดิน วิ่ง เหาะ เป็นต้น แต่ละชนิดมีเพลงในการขับร้องหลายทำนอง แบ่งออกเป็นประเภทย่อย ๆ ได้ ๔ ชนิด คือ

๒.๒.๑ กลอนสักวา เป็นกลอนที่แต่งขึ้นเพื่อขับร้องเล่นโต้ตอบกัน เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของไทยนิยมเล่นกันในหมู่เจ้านายและขุนนาง ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและเป็นที่นิยมมากในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นกลอนที่ร้องแก้กันระหว่างชายและหญิง แต่ไม่นิยมใช้คำหยาบคาย เนื้อเรื่องเป็นการร้องเกี้ยวพาราสีหรือตัดพ้อต่อว่ากันของชายและหญิง เครื่องดนตรีใช้ประกอบการร้องสักวามี โทน กรับและฉิ่ง โดยปกติวงสักวามักจะลอยเรือเล่นกันในท้องน้ำเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในคืนเดือนหงายหรือเทศกาลอย่างใดอย่างหนึ่ง

คณะ กลอนสักวาบทหนึ่งมี ๔ บาท แต่ละบาทแบ่งออกเป็น ๒ วรรค รวมบทหนึ่งมี ๘ วรรค แบ่งเป็นวรรคละ ๗ – ๙ คำ วรรคแรกจะต้องเริ่มต้นด้วยคำนำว่า **“สักวา”** หรือ **“สักรวา”** และจบลงด้วยคำว่า **“เอย”**

สัมผัส ใช้สัมผัสเหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

คำนำ ใช้คำนำว่า **“สักวา”** หรือ **“สักรวา”**

แผนผัง เหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

ตัวอย่าง

สักวาหวานอื่นมีหมื่นแสน ไม่เหมือนแม้นพจมานที่หวานหอม
กลิ่นประเทียบเปรียบดวงพวงพยอม อาจจะน้อมจิตโน้มด้วยโลมลม
แม้ล้อลามหยามหยาบไม่ปลาบปลื้ม ดังดูดดื่มบอระเพ็ดต้องเข็ดขม
ผู้ดีไพร่ไม่ประกอบชอบอารมณ์ ใครฟังลมเมินหน้าระอา**เอย**

(สักวา : พระนิพนธ์กรมหลวงบดินทร์ไพศาลโสภณ)

๒.๒.๒ กลอนดอกสร้อย กลอนดอกสร้อยแต่เดิมแต่งขึ้นเพื่อใช้ร้องแก้กันระหว่างชายและหญิง แต่ต่อมาแต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นสุภาษิตสอนใจแก่เด็ก ๆ หรืออาจจะแต่งขึ้นสำหรับเรื่องอื่น ๆ ก็ได้

คณะ กลอนดอกสร้อยมีลักษณะบังคับทางฉันทลักษณ์เหมือนกับกลอนสักวาแทบทุกอย่างคือ บทหนึ่งมี ๔ บาท แต่ละบาทแบ่งออกเป็น ๒ วรรค รวมบทหนึ่งมี ๘ วรรค แบ่งเป็นวรรคละ ๗ – ๙ คำ วรรคแรกใช้คำเพียง ๔ – ๕ คำ โดยคำที่ ๒ ในวรรคแรกจะเป็นคำว่า **“เอย”** หรือ **“เอ๋ย”** และคำที่ ๑ กับคำที่ ๓ **เป็นคำ ๆ เดียวกัน** และจบลงด้วยคำว่า **“เอย”** เสมอ

สัมผัส ใช้สัมผัสเหมือนกลอนสักวา

คำนำ ใช้ในคำที่ ๒ ของวรรคแรกว่า **“เอย** หรือ **เอ๋ย”**

แผนผัง เหมือนกลอนสักวา

ตัวอย่าง

วัง**เอ๋ย**วังเวง หง่างเหง่งย่ำค่ำระฆังขาน
ฝูงวัวควายพ่ายลาทิวากาล ค่อยค่อยผ่านท้องทุ่งมุ่งถิ่นตน
ชาวนาเหนื่อยอ่อนต่างจรกลับ ตะวันลับอับแสงทุกแห่งหน
ทิ้งทุ่งมืดมัวทั่วมณฑล และทิ้งตนตูเปลี่ยวอยู่เดียว**เอย**

(กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า : พระยาอุปกิตศิลปสาร)

๒.๒.๓ กลอนเสภา กลอนเสภาแต่งขึ้นเพื่อใช้ขับร้องแบบเสภาเรียกกันว่า "ขับเสภา" โดยมีกรับคู่เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ บทเสภาที่จะขับมักแต่งเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ปัจจุบันยังมีผู้แต่งกลอนเสภาขึ้นมาขับเล่นกันเป็นครั้งคราว หรือแต่งเป็นกลอนแล้วขับเป็นเสภาประกอบการแสดงก็มี ทั้งนี้เพื่อให้เนื้อเรื่องมีความเข้มข้นน่าฟังยิ่งขึ้น

คณะ กลอนเสภาเป็นกลอนสุภาพ วรรคแรกที่ใช้ขึ้นตอนใหม่หรือเมื่อกล่าวถึงตัวละครสำคัญจะใช้คำนำขึ้นต้นวรรคว่า "ครานั้น" "จะกล่าวถึง" แล้วมีคำอื่นต่อไปอีก ๕ - ๖ คำ

สัมผัส ใช้สัมผัสเหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

แผนผัง เหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

ตัวอย่าง

คราน้ันขุนแผนแสนสุภาพ ก้มกราบมารดาน้ำตาไหล
ลูกเห็นแต่แม่คุณค่อยอุ่นใจ ช่วยสอนให้พลายงามเรียนความรู้
อันตำรับตำราสารพัด ลูกเก็บจัดแจงไว้ที่ในตู้
ถ้าลืมหลงตรงไหนไขออกดู ทั้งของครูของพ่อต่อกันมา

(ขุนช้างขุนแผน ตอนพลายงามพบพ่อ : สุนทรภู่)

๒.๒.๔ กลอนบทละคร

คณะ กลอนบทละครมีลักษณะเหมือนกลอนสุภาพ วรรคหนึ่งมี ๖ – ๙ คำ สัมผัสและเสียงวรรณยุกต์ท้ายวรรคเหมือนกลอนแปด ข้อแตกต่างกันคือ กลอนบทละครแต่งขึ้นเพื่อขับร้องประกอบท่ารำและทำนองเพลงในการแสดงละคร จึงต้องแต่งกันเป็นเรื่องเป็นราวมีตัวละครต่าง ๆ ในแต่ละบทบาท เช่น ตัวเอก ตัวรองและตัวร้าย เป็นต้น เนื้อเรื่องอาจมีหลายตอน หลายฉาก ดังนั้นเมื่อจะเริ่มเนื้อเรื่องตอนใหม่หรือกล่าวถึงตัวละครตัวใหม่ จึงต้องใช้คำนำหรือคำขึ้นต้น โดยคำนำหรือคำขึ้นต้นนั้นถือว่าเป็นวรรคแรกของกลอนบทนั้นเลย แต่ไม่จำเป็นต้องส่งสัมผัสให้คล้องจองกันกับคำในวรรครับเหมือนอย่างกลอนสุภาพทั่ว ๆ ไป

คำนำ **เมื่อนั้น** ใช้กับตัวละครตัวเอก กษัตริย์หรือเชื้อพระวงศ์

บัดนั้น ใช้กับตัวละครไม่สำคัญ เช่น เสนาและประชาชนทั่วไป

มาจะกล่าวบทไป ใช้สำหรับเริ่มเรื่องหรือเริ่มต้นเนื้อเรื่องตอนใหม่

สัมผัส ใช้สัมผัสเหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

แผนผัง เหมือนกลอนแปดหรือกลอนสุภาพ

ตัวอย่าง

เมื่อนั้น องค์พระนารายณ์นาถา
รับสั่งถวายบังคมลา ออกมาแปลงกายด้วยฤทธี
....
....
บัดนั้น นนทกน้ำใจแกล้วกล้า
กริ้วโกรธร้องประกาศตวาดมา อนิจจาข่มเหงเล่นทุกวัน
....
....
มาจะกล่าวบทไป ถึงนนทกน้ำใจกล้าหาญ
ตั้งแต่พระสยมภูวญาณ ประทานล้างเท้าเทวา

(รามเกียรติ์ ตอน นารายณ์ปราบนนทก : รัชกาลที่ ๑)

๓. กลวิธีในการแต่งกลอน

ดังได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้วว่ากลอนแปด กลอนตลาดหรือกลอนสุภาพนี้ถือเป็นแม่แบบของกลอนประเภทต่าง ๆ หากสามารถฝึกแต่งกลอนแปดได้ไพเราะและเกิดความชำนาญ ก็จะทำให้สามารถฝึกแต่งกลอนประเภทอื่นได้ง่ายขึ้น ดังนั้นจึงได้นำเอากลวิธีในการแต่งกลอนแปดหรือกลอนสุภาพมาให้นักเรียนได้ฝึกแต่ง ดังนี้

๑. การวางจังหวะของคำ กลอนวรรคหนึ่งจะแบ่งจังหวะของคำออกเป็น ๓ จังหวะ กลอนหนึ่งจังหวะจะใช้คำ ๒ – ๓ คำ แต่เนื่องจากว่ากลอนแปดมีคำ ๘ คำ แต่อนุโลมใช้ ๗ – ๙ คำได้ จังหวะของคำในวรรคหนึ่งจึงต้องแบ่งตามจำนวนคำในวรรค การแบ่งจังหวะของคำแต่ละวรรคที่จะทำให้กลอนไพเราะ ต้องให้คำสุดท้ายของจังหวะคำในวรรคจบความ วิธีการแบ่งจังหวะคำ ดังนี้

๑.๑ ถ้าวรรคหนึ่งมี ๗ คำ สามารถแต่งคละกันทั้งสามจังหวะในบทเดียวกันก็ได้

แบบที่ ๑ จังหวะของคำ ๒ /๒ / ๓ 00 / 00 / 000

แบบที่ ๒ จังหวะของคำ ๓ / ๒ / ๒ 000 / 00 / 00

แบบที่ ๓ จังหวะของคำ ๒ / ๓ / ๒ 00 / 000 / 00

ตัวอย่าง

แล้วว่า / อนิจจา / ความรัก (แบบที่ ๓) 00 / 000 / 00

พึ่งประจักษ์ / ดังสาย / น้ำไหล (แบบที่ ๒) 000 / 00 / 00

ตั้งแต่ / จะเชี่ยว / เป็นเกลียวไป (แบบที่ ๑) 00 / 00 / 000

ที่ไหนเลย / จะไหล / คืนมา (แบบที่ ๒) 000 / 00 / 00

๑.๒ ถ้าวรรคหนึ่งมี ๘ คำ จังหวะของคำจะเป็น ๓ / ๒ / ๓ 000 / 00 / 000

ตัวอย่างที่ ๑

เจ้าของตาล / รักหวาน / ขึ้นปีนต้น

ระวังตน / ตีนมือ / ระมัดมั่น

เหมือนคบคน / คำหวาน / รำคาญครัน

ถ้าพลั้งพลัน / เจ็บอก / เหมือนตกตาล

ตัวอย่างที่ ๒

อรุณเรือง / เรื่องพื้น / นภาแผ้ว

เสียงไก่แก้ว / ขานขัน / กระชั้นเสียง

สกุณา / กาเหว่า / เร้าสำเนียง

แจ้วจำเรียง / เรียกคู่ / คเนจร

ตัวอย่างที่ ๓

น้ำค้างพรม / ลมเรื่อย / เฉื่อยเฉื่อยฉิว

ใบโพปลิว / แพลงพลิก / ระริกไหว

บ้างร่วงหล่น / วนว่อน / ร่อนเรไร

ด้วยแสงไฟ / รางราง / สว่างตา

๑.๓ ถ้าวรรคหนึ่งมี ๙ คำ

จังหวะของคำ ๓ / ๓ / ๓ 000 / 000 / 000

ตัวอย่าง

เพราะโลกนี้ / มักมีของ / เป็นคู่คู่

ฟ้ากับดิน / ดำรงอยู่ / เป็นคู่มั่น

ดวงอาทิตย์ / สถิตอยู่ / คู่กับจันทร์

สัตว์ป่านั้น / มั่งคงอยู่ / คู่พงไพร

<u>ข้อควรระวัง</u> ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ต้องอ่านแยกเพื่อเสียงลงจังหวะได้ ซึ่งจะทำให้กลอนขาดความไพเราะได้

ตัวอย่าง

คำนึงความ / หลังครั้ง / ตอนยังหนุ่ม
เราร่วมชุม / นุมสโม / สรโก้หร่าน
เราต่างร่วม / ใจดำ / เนินทำการ
จรรโลงงาน / ด้วยก / วีเจริญ
หวังเป็นตัว / อย่างฝาก / ไว้ภาคหน้า
ประชา / ชนชั้น / หวังสรรเสริญ
แม้มิแก้ / ไขภาย / หลังสายเกิน
เพราะไทยเหิน / ห่างภา / ษาของไทย

๒. การใช้สัมผัส

๒.๑ การใช้สัมผัสนอก สัมผัสนอกถือเป็นสัมผัสบังคับของกลอน โดยต้องเป็นสัมผัสสระ การเลือกวางสัมผัสนอกได้เหมาะสมจะทำให้กลอนมีความไพเราะยิ่งขึ้น มีวิธีการดังนี้

๒.๑.๑ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๑ หรือวรรคสดับควรสัมผัสกับคำที่ ๓ ของวรรคที่ ๒ หรือวรรครอง

๒.๑.๒ คำสุดท้ายของวรรคที่ ๓ หรือวรรครองควรสัมผัสกับคำที่ ๓ ของวรรคที่ ๔ หรือวรรคส่ง

๒.๑.๓ คำสัมผัสนอกในแต่ละวรรคไม่ควรใช้คำรับสัมผัสหลายคำ เพราะทำให้จังหวะของกลอนเสียไปและทำให้น้ำหนักของคำที่ใช้รับสัมผัสนั้นลดน้อยลง จนส่งผลให้ความไพเราะของกลอนลดลง เรียกสัมผัสแบบนี้ว่า **“สัมผัสเลื่อน”**

ตัวอย่าง

“จากเธอไกลความรักสลัก**จิต** ยัง**คิด**ถึงยอด**มิตรจิต**โหยหา”

ควรแก้เป็น

“จากเธอไกลความรักสลัก**จิต** ยิ่งครุ่น**คิด**ยิ่งหม่นหมองร้องร่ำหา”

ฯลฯ

“พระจันทร์เพ็ญเด่นดวงดูงาม**ตา** สุข**อุรา**ได้ชมภิรมย์**หนา**”

ควรแก้เป็น

“พระจันทร์เพ็ญเด่นดวงดูงาม**ตา** สุข**อุรา**ได้ชมภิรมย์ชื่น”

ฯลฯ

“ความคิดถึงตรึงใจคิด**ฝัน** ถึงคืน**วัน**สุข**สันต์**อารมณ์หมาย”

ควรแก้โดยเพิ่มคำเป็น ๙ คำ

“ความคิดถึงตรึงใจคิด**ฝัน** ถึงคืน**วัน**สุข**สันต์**สมอารมณ์หมาย”

๒.๑.๔ คำที่ออกเสียง “ไอ” แม้จะเขียนต่างกันแต่ก็เป็นเสียงสระอะ มี ย สะกดเหมือนกัน สามรถนำมาสัมผัสกันได้

ตัวอย่าง

“อยากเชยชิดสนิทสนมภิรมย์**ใจ** ขอทราม**วัยได้**โปรดอย่าโกรธเคือง”

๒.๑.๕ คำที่ออกเสียงใกล้เคียงกันไม่นิยมใช้สัมผัสกัน เช่น ตริ- ติ / รัก- ลัก

ตัวอย่าง

“แม้ตัวเธอจะเป็นเช่นสุดที่**รัก** หากจะ**ลัก**ฉันไปอย่าได้หวัง”

๒.๑.๖ คำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่สระต่างชนิดกัน ห้ามนำมาใช้สัมผัสกัน เช่น เช้า – ขาว / น้ำ – ห้าม

ตัวอย่าง

“แสนคิดถึงดวงใจทุกค่ำ**เช้า** มองฟ้า**ขาว**แต่ใจสุดหม่นหมอง”

๒.๑.๗ คำที่มีเสียงเดียวกันหรือคำพ้องเสียงแม้จะเขียนต่างกันและมีความหมายต่างกัน ก็ห้ามใช้เป็นสัมผัส เช่น ขัน – ขัณฑ์ – ขรรค์ / จัน – จันทร์ / สีสัน – สุขสันต์ – จัดสรร – สร้างสรรค์ เป็นต้น

ตัวอย่าง

“ถ้ามีเงินจะซื้อบ้านจัด**สรร** เพื่อสร้าง**สรรค์**ครอบครัวให้สุขสม”

๒.๑.๘ ในกลอนบาทเดียวกันถ้าวรรคหน้าลงท้ายด้วยสระเสียงใดไว้ วรรคหลังก็ไม่ควรลงท้ายด้วยสระเสียงเดียวกันอีก เพราะจะทำกลอนขาดความไพเราะ

ตัวอย่าง

“โบราณว่าถ้าหากอยากลาภมาก ทนลำบากหายอยากหาก**สนุก**

แต่ต้องทนระกำกับความ**ทุกข์** ต้องเข็ญขุกค่ำเช้าเฝ้าเร้า**รุก**”

๒.๒ การใช้สัมผัสใน สัมผัสในไม่ถือเป็นสัมผัสบังคับ จะเป็นสัมผัสสระหรือสัมผัสพยัญชนะก็ได้ แต่สัมผัสในมีส่วนช่วยให้กลอนไพเราะมากขึ้น

ตัวอย่าง

“พระโหยหวนครวญเพลงวังเวงจิต คนคิดถึงถิ่นถวิลหวัง”

สัมผัสในที่เป็นสัมผัสสระ คือ หวน - ครวญ / เพลง - เวง / ถิ่น - ถวิล

สัมผัสในที่เป็นสัมผัสพยัญชนะ คือ โหย - หวน / วัง - เวง / คน - คิด / ถึง - ถิ่นถวิล - หวัง

ตัวอย่าง

"อันความคิดวิทยาเหมือนอาวุธ ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสียในฝัก
สงวนคมสมนึกใครฮึกฮัก จึงค่อยชักเชือดฟันบรรลัย"

สัมผัสในที่เป็นสัมผัสสระ

บาทเอก คือ คิด – วิท / ยา – อา / ใส่ – ใน

บาทโท คือ คม – สม / นึก – ฮึก / ฟัน – บรร

สัมผัสในที่เป็นสัมผัสพยัญชนะ

บาทเอก คือ ความ – คิด / เสริฐ – สุด – ซ่อน – ใส่ – เสีย

บาทโท คือ ฮึก – ฮัก / ชัก – เชือด

๓. การใช้เสียงวรรณยุกต์ ในการแต่งกลอนเสียงวรรณยุกต์ท้ายวรรคมีส่วนสำคัญมาก หากใช้เสียงวรรณยุกต์ไม่ถูกต้อง กลอนก็จะผิดฉันทลักษณ์ไป แต่ถ้ารู้จักลงเสียงวรรณยุกต์ท้ายวรรคได้ถูกต้อง กลอนก็จะไพเราะทั้งการอ่านทำนองธรรมดา ทำนองเสนาะและการขับหรือร้องทำนองนิยมทั่วไป ในการลงเสียงวรรณยุกต์ท้ายวรรคกำหนดไว้ ดังนี้

๓.๑ เสียงวรรณยุกต์ของคำท้ายวรรคที่ ๑ หรือวรรคสดับ คำลงท้ายใช้ได้ทั้ง ๕ เสียง คือ สามัญ เอก โท ตรี และจัตวา แต่วรรคสดับนิยมเสียง**เต้น** จึงไม่ควรลงท้ายด้วยเสียง**สามัญ** เสียงที่นิยมและถือว่าไพเราะที่สุด คือ **เสียงจัตวา**

ตัวอย่าง

เสียงสามัญ (ไม่เป็นที่นิยม)

ถึงบางพลูคิดถึงคู่เมื่ออยู่**ครอง** เคยใส่ซองส่งให้ล้วนใบเหลือง
ถึงบางพลัดเหมือนพี่พลัดมาขัดเคือง ทั้งพลัดเมืองพลัดสมรมาร้อนรน
(นิราศภูเขาทอง : สุนทรภู่)

เสียงเอก

นอนเถิดหนายาหยีพี่จะ**กล่อม** งามละม่อมมิ่งขวัญอย่าหวั่นไหว
คีรีรอบขอบเคียงเหมือนเวียงชัย อยู่ร่มไม้เหมือนปราสาทราชวัง
(นิราศอิเหนา : สุนทรภู่)

เสียงโท

ลำพูรายชายตลิ่งล้วนหิ่ง**ห้อย** สว่างพร้อยแพร่งพรายขึ้นปลายแขม
อร่ามเรืองเหลืองงามวามวามแวม กระจ่างแจ่มจับน้ำเห็นลำเรือ
(นิราศวัดเจ้าฟ้า : สุนทรภู่)

เสียงตรี

ทั้งแผ่นภพรบได้พี่ไม่**แพ้** กลัวก็แต่แม่วัลลามารศรี
จะโกรธกริ้วนิ่วหน้าไม่พาที ไม่รู้ที่จะปลอบให้ชอบใจ
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

เสียงจัตวา (นิยมมากที่สุด)

พระว่าพี่นี้เหมือนวิหค**หงส์** ต้องติดกรงตรึงตาน้ำตาไหล
เขาปล่อยปละปะคู่ที่ชูใจ สุดจะให้เหินห่างจึงอย่างนี้
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

๓.๒ เสียงวรรณยุกต์ของคำท้ายวรรคที่ ๒ หรือวรรครับ คำลงท้ายวรรคนี้ห้ามใช้เสียง**สามัญ** ใช้ได้ ๓ เสียง คือ เอก โท และจัตวา เสียงที่ได้รับความนิยมและถือว่าไพเราะที่สุด คือ **จัตวา**

ตัวอย่าง

เสียงเอก

แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์ มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำ**หนด**
ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยวลด ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

เสียงโท

ในลักษณ์นั้นว่าน่าประหลาด เป็นเชื้อชาตินักรบกลั่น**กล้า**
เหตุไฉนย่อท้อรอรา ฤาจะกล้าแต่เพียงวาที
(ท้าวแสนปม : รัชกาลที่๖)

เสียงจัตวา (นิยมมากที่สุด)

อุบลราชธานีมีผาแต้ม ยิ้มแย้มเยือนอดีตขีดความ**หลัง**
สามถึงสี่พันปียังจีรัง เสมือนดังภาพเด่นเช่นวันวาน
(ผาแต้ม : นภดล จันทร์เพ็ญ)

๓.๓ เสียงวรรณยุกต์ของคำท้ายวรรคที่ ๓ หรือวรรครอง คำลงท้ายวรรคนี้กำหนดใช้ ๒ เสียง คือ ตรีและสามัญ ไม่ควรใช้จัตวา เสียงที่ได้รับความนิยมและถือว่าไพเราะที่สุด คือ **สามัญ**

ตัวอย่าง

เสียงตรี

ด้วยเดชะพ่อหลวงของปวงราษฎร์ เสด็จประพาสสุโขทัยสมัยหนึ่ง
พระราชดำรัสเอิบอาบชนซาบ**ซึ้ง** ตระหนักถึงคุณค่าสุโขทัย
(อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย : อภินันท์ นาคเกษม)

เสียงสามัญ (นิยมมากที่สุด)

วลีวลัยรจนาศรัทธาเทิด จึ่งก่อเกิดกวีวัจน์จำรัสฉาย

อักษราสถาพรขจรข**จาย** ไม่เหือดหายวรรณศิลป์ถิ่นพุทธองค์

(พระพุทธบาท : บุญเตือน ศรีวรพจน์)

๓.๔ เสียงวรรณยุกต์ของคำท้ายวรรคที่ ๔ หรือวรรคส่ง คำลงท้ายวรรคนี้กำหนดใช้ ๒ เสียง คือ ตรี และสามัญ ไม่ควรใช้จัตวา เสียงที่ได้รับความนิยมและถือว่าไพเราะที่สุด คือ **สามัญ**

ตัวอย่าง

เสียงตรี

หนาวน้ำค้างกลางคืนสะอื้นอ้อน จะกางกรกอดน้องประครองขวัญ

เอาดวงดาราระยับกับพระจันทร์ ต่างช่อชั้นชวาลาระย้า**ย้อย**

(นิราศอิเหนา : สุนทรภู่)

เสียงสามัญ (นิยมมากที่สุด)

เจ้าพลายงามความแสนสงสารแม่ ชำเลืองแลดูหน้าน้ำตาไหล

แล้วกราบกรานมารดาด้วยอาลัย ลูกเติบใหญ่คงจะมาหาแม่**คุณ**

(ขุนช้างขุนแผน ตอนพลายงามพบพ่อ : สุนทรภู่)

ใบงานที่ ๑
เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดวรรคของคำประพันธ์ประเภทกลอนให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์

๑. มิ่งขวัญฉัตรจรัสใจไทยทั้งชาติ มงคลชัยมงคลฤกษ์เกริกพระนาม
สมัยงามแปดสิบปีที่เรืองชนม์ มหาราชภูบดินทร์ปิ่นสยาม
(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

๒. องค์สมเด็จมหาราชภูมิพล ชัยประภัสก้องเกรียงไกรในทุกหน
เฉลิมพระชนมพรรษามหากษัตริย์ ภูวดลขอพระองค์ทรงพระเจริญ
(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

๓. เขาคิดถูกปลูกไว้เป็นก่ายกอง ต่างเจ้าของปลูกไว้หลามตามคันนา
ผลกำเนิดปลูกเป็นทุนคุณสนอง น้ำตาลเพชรเลื่องลือมีชื่อเลิศ
(ตาลโตนด : พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ)

๔. เป็นตัวอย่างอันงามควรตามเขา ถ้าต้องใช้ทุนกระหน่ำก็ทำเนา
จงดูชาวเพชรบุรีที่ดีบ้าง นี่งานเบาทุนไม่มากลำบากกาย
(ตาลโตนด : พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ)

๕. จะเบือนบิดป้องปัดก็ขัดขวาง พระฟังคำอ้ำอึ้งตะลึงคิด
เราเหมือนช้างงางอกไม่หลอกลวง สงสารลูกเจ้าลังกาจึงว่าพลาง
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

๖. จะได้ช่วงชิงให้ไปกระนั้น ถึงเลือดเนื้อเมื่อน้องต้องประสงค์
แต่ลูกเต้าเขาไม่เหมือนคนทั้งปวง พี่ก็คงยอมให้มิได้หวง
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

๗. ชำเลืองแลดูหน้าน้ำตาไหล เจ้าพลายงามความแสนสงสารแม่
ลูกเติบใหญ่คงจะมาหาแม่คุณ แล้วกราบกรานมารดาด้วยอาลัย
(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

๘. เที่ยวหาพ่อขอให้ปะเดชะบุญ ต้องพลัดพรากแม่ไปเพราะอ้ายขุน
ไม่ลืมคุณมารดาจะมาเยือน แต่ครั้งนี้มีกรรมจะจำจาก
(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

๙. ดำรงเลี้ยงชีพตนบนวิถี ทางสายกลางน้อมธรรมนำชีวิต
ความพอดีเป็นรากฐานถิ่นขวานทอง ทรัพย์ในดินสินในน้ำนำชีวี
สักวารักพ่อรู้พอเพียง ตามครรลองตามรอยพ่อพอเพียงเอย
แก้วิกฤตพิษเงินตราพาเศร้าหมอง รู้รักพ่อกลมเกลียวไทยใจปรองดอง

(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

๑๐. หลอมรวมใจเป็นหนึ่งพึงสมาน ชาวเอ๋ยชาวไทย
หยุดแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายทำลายชาติ ตามรอยพ่อรู้พอเพียงเลี้ยงชีพนาน
โลกขานนามขวานไทยในสากล ทั้งรัฐราษฎร์สมานฉันท์กันทุกหน
สยามชนร่วมใจรักภักดีเอย เป็นของขวัญถวายไท้ “ภูมิพล”

(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

ใบงานที่ ๒
เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเติมคำประพันธ์ประเภทกลอนในวรรคที่เว้นไว้

๑. ชาวเอ๋ยชาวไทย .....
ตามรอยพ่อรู้พอเพียงเลี้ยงชีพนาน โลกขานนามขวานไทยในสากล
..... ทั้งรัฐราษฎร์สมานฉันท์กันทุกหน
..... สยามชนร่วมใจรักภักดีเอย

(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

หยุดแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายทำลายชาติ เป็นของขวัญถวายไท้ “ภูมิพล”
หลอมรวมใจเป็นหนึ่งพึงสมาน

๒. เพื่อโค้งเคียวเรียวเดือนและเพื่อโพ้น .....
เพื่อเรืองข้าวพราวแพร้วทั่วแนวนา .....

(ขอบฟ้าขลิบทอง : อุชเชนี)

เพื่อขอบฟ้าขลิบทองรองอรุณ เพื่อไผ่โอนพลิ้วพ้อล้อภูผา

๓. ไม่คิดสอยมัวคอยดอกไม้ร่วง ……
ดูแต่ภุมรินเที่ยวบินดอม .....

(อันของสูงแม้ปองต้องจิต : รัชกาลที่ ๖)

จึ่งได้ออมอบกลิ่นสุมาลี คงชวดดวงบุปผชาติสะอาดหอม

๔. เจ้าพลายงามถามย่าว่าพ่อแผน …….
..... พอหลานได้เห็นหน้าบิดาตัว

(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

ไม่เคยคุ้นคุณย่าช่วยพาไป ต้องคับแค้นเคืองเข็ญเป็นไฉน

๕. เห็นแสงทองหมองจิตคิดถึงลูก .....
ใส่ข้าวปลาผ้าผ่อนท่อนสไบ ……

(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

กับไต้ไฟฟักแฟงแตงน้ำตาล สั่งบ่าวผูกช้างสัปคับใหญ่

๖. ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า …….
..... รักกันไว้ดีกว่าชังระวังการ

(สุภาษิตอิศรญาณ : หม่อมเจ้าอิศรญาณ)

เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอัชฌาสัย

๗. ..... ส่งให้ลิงจะรู้ค่าราคาหรือ

ต่อผู้ดีมีปัญญาจึงหารือ .....

(สุภาษิตอิศรญาณ : หม่อมเจ้าอิศรญาณ)

เขาลือเสียว่าชายนี้ขายเพชร เพชรอย่างดีมีค่าราคายิ่ง

๘. ..... มันก็มักทำร้ายเมื่อภายหลัง

..... เหมือนเสือขังเข้าถึงดงก็คงร้าย

(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

จระเข้ใหญ่ไปถึงน้ำมีกำลัง ประเพณีตีงูหลังหัก

๙. อันตัวนางเปรียบอย่างปทุมเมศ ……

หอมผกาเกสรขจรขจาย .....

(สุภาษิตสอนหญิง : สุนทรภู่)

มิได้วายภุมรินถวิลปอง พึ่งประเวศผุดพ้นชลสาย

๑๐. ..... แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย

..... เจ็บจนตายก็เพราะเหน็บให้เจ็บใจ

(เพลงยาวถวายโอวาท : สุนทรภู่)

แม้นเจ็บอื่นหมื่นแสนไม่แคลนคลาย อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก

ใบงานที่ ๓
เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนต่อจากวรรคแรกที่กำหนดไว้

กลอนแปด

๑. เกิดเป็นชายชาวไทยใจต้องแน่น .....

....

๒. เกิดเป็นหญิงต้องหยิ่งในศักดิ์ศรี .....

....

๓. ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า .....

....

๔. เจ็ดสิบสองพรรษาองค์ราชันย์ .....

....

๕. พระทรงเป็นจอมกษัตริย์ชาวสยาม .....

....

๖. เศรษฐกิจพอเพียงหล่อเลี้ยงชีพ .....

....

๗. ทรงส่งเสริมการศึกษาทุกท้องถิ่น .....

....

๘. นกขมิ้นเหลืองอ่อนนอนทุกที่ .....

....

กลอนสักวา

๙. สักวาหวานใจในความฝัน .....

....

....

....**เอย**

กลอนดอกสร้อย

๑๐. มดเอ๋ยมดแดง .....

....

....

....**เอย**

ใบงานที่ ๔

เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนตามหัวข้อที่กำหนด โดยให้มีสัมผัสระหว่างบท

หัวข้อ **“โรงเรียนในฝัน”**

๑. กลอนแปด จำนวน ๒ บท

๒. กลอนดอกสร้อย จำนวน ๑ บท

๓. กลอนสักวา จำนวน ๑ บท

แบบทดสอบหลังเรียน

รหัสวิชา ท ๔๐๒๐๔ รายวิชา การแต่งคำประพันธ์

หน่วยที่ ๕ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน เวลา ๑๐ นาที คะแนน ๑๐ คะแนน

.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกกากบาท (✕) ทับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

๑. กลอนวรรคใด**ไม่มีสัมผัสใน**

ก. ปล่อยพี่นี้ช้ำร่ำอาวรณ์

ข. เฝ้าแต่คิดชิดนุชสุดจะถอน

ค. หลงละเมอเพ้อรักสุดหักจิต

ง. ด้วยบังอรจากไกลแล้วมิจากคืน

๒. ควรเติมคำใดมีสัมผัสในคล้องจองกัน

เจ้าพระยาเน่า .....น้องแก้วเอ๋ย

ก. เสีย

ข. แล้ว

ค. เหม็น

ง. หมด

๓. คำที่พิมพ์ตัวหนาคำใดผิดฉันทลักษณ์

ไม่อยากใครมาตราหน้า แล้วกล่าวหาว่าเป็นคนไร้**ศักดิ์**

พูดปลิ้นปล้อนหลอกลวงคนทั่ว**หนัก** ซึ่งประ**จักษ์**คำหยันหวั่นใจ**แล้ว**

ก. ศักดิ์

ข. หนัก

ค. จักษ์

ง. แล้ว

๔. กลอนเป็นคำประพันธ์ที่ถือว่าเป็นของไทยแท้ โดยมีต้นแบบมาจากอะไร

ก. เพลงพื้นเมือง

ข. บทสวดมนต์

ค. คำกาพย์

ง. สุภาษิต คำพังเพย

๕. กลอนข้อใด**ขาดสัมผัสนอก**

ก. ต้นเอ๋ยต้นไม้ ควรปลูกไว้ในบ้านทุกย่านหนา

ข. มีประโยชน์ดูดอากาศแทนพวกเรา ปราศโรคาพลานามัยแจ่มใสพอ

ค. ปลูกเถอะนะปลูกกันวันละนิด ทุกบ้านคิดช่วยกันปลูกลูกแม่พ่อ

ง. ช่วยกันก่อช่วยกันสานก้านกิ่งกอ ไม่ช้าช่อไม้งามอร่ามเอย

๖. ข้อใดทำการแต่งกลอนมีความไพเราะ

ก. คำสุดท้ายของวรรครับใช้เสียงจัตวา
คำสุดท้ายของวรรครองใช้เสียงสามัญ
คำสุดท้ายของวรรคส่งใช้เสียงสามัญ

ข. คำสุดท้ายของวรรครับใช้เสียงตรี
คำสุดท้ายของวรรครองใช้เสียงเอก
คำสุดท้ายของวรรคส่งใช้เสียงจัตวา

ค. คำสุดท้ายของวรรครับใช้เสียงสามัญ
คำสุดท้ายของวรรครองใช้เสียงจัตวา
คำสุดท้ายของวรรคส่งใช้เสียงตรี

ง. คำสุดท้ายของวรรครับใช้เสียงเอก
คำสุดท้ายของวรรครองใช้เสียงโท
คำสุดท้ายของวรรคส่งใช้เสียงตรี

๗. กลอนในข้อใดแต่งได้ไม่ไพเราะ

ก. จงขยันหมั่นเพียรเรียนหนังสือ เลื่องลือเกียรติยศปรากฏหนอ

ข. พระจันทร์เด่นดวงดูงามตา สุขอุราได้ชมภิรมย์หนา

ค. โอ้ยามดึกนึกถึงคะนึงหา โอ้แก้วตาสุดเทวษถวิลถึง

ง. อรุณรุ่งเรืองรองแสงทองทาบ ท้องฟ้าฉาบสีรุ้งรัศมี

๘. กลอนชนิดใดบทหนึ่งประกอบด้วยจำนวนวรรค ๘ วรรค

ก. กลอนนิทาน กลอนดอกสร้อย

ข. กลอนบทละคร กลอนนิทาน

ค. กลอนเสภา กลอนสักวา

ง. กลอนดอกสร้อย กลอนสักวา

๙. กลอนข้อใดมีสัมผัสสระ

ก. จะเอ่ยคำอำลาน้ำตาไหล

ข. บุปผามีมากมายนานาชนิด

ค. กุหลาบจำปีหอมกรุ่นและสีสวย

ง. เสียงปี่แว่วแจ่มใสทั่วแนวป่า

๑๐. กลอนวรรคใดมีสัมผัสพยัญชนะหรือสัมผัสอักษร

ก. จับปากกาเขียนสารสะท้านจิต

ข. คิดถึงฉันบ้างไหมดวงใจเอ๋ย

ค. เธอเศร้าด้วยเหตุใดไยไม่บอก

ง. เก็บเงินไว้ทีละน้อยค่อยค่อยหา

แบบประเมินผลการแต่งคำประพันธ์

ชื่อกลุ่ม ..... **ชั้น** .....

๑. ..... เลขที่ .....

๒. ..... เลขที่ .....

๓. ..... เลขที่ .....

๔. ..... เลขที่ .....

๕. ..... เลขที่ .....

รายการประเมิน	**ระดับคุณภาพ**				**หมายเหตุ**
	๐	๑	๒	๓	
๑. รูปแบบของคำประพันธ์					
๒. การเขียนได้เหมาะสม					
๓. สื่อตรงประเด็น					
๔. ผลงาน					
รวม					

เกณฑ์การคะแนน

๓ คะแนน คือ มาก

๒ คะแนน คือ ปานกลาง

๑ คะแนน คือ พอใช้

๐ คะแนน คือ ไม่มีเลย

ลงชื่อ .....

(.....)

ครูผู้ประเมิน

แบบประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม ..... ชั้น .....

ที่	ชื่อ-สกุล	การวางแผนงาน			การแบ่งหน้าที่			การรับฟังความคิดเห็น			บรรยากาศในการทำงาน			การติดตามปรับปรุงกลุ่ม			รวม
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๑๕

๓ หมายถึง ดี

๒ หมายถึง ปานกลาง

๑ หมายถึง ปรับปรุง

ลงชื่อ ……..

(.....)

ครูผู้ประเมิน

แบบประเมินผลการปฏิบัติงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม ..... ชั้น .....

ที่	ชื่อ-สกุล	การวางแผนงาน			การแบ่งหน้าที่			การรับฟังความคิดเห็น			บรรยากาศในการทำงาน			การติดตามปรับปรุงกลุ่ม			รวม
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๑๕

๓ หมายถึง ดี

๒ หมายถึง ปานกลาง

๑ หมายถึง ปรับปรุง

ลงชื่อ .....

(.....)

นักเรียนผู้ประเมิน

เฉลยใบงานที่ ๑
การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดวรรคของคำประพันธ์ประเภทกลอนให้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์

๑. มิ่งขวัญฉัตรจรัสใจไทยทั้งชาติ มหาราชภูบดินทร์ปิ่นสยาม
มงคลชัยมงคลฤกษ์เกริกพระนาม สมัยงามแปดสิบปีที่เรืองชนม์
(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

๒. เฉลิมพระชนมพรรษามหากษัตริย์ ชัยประภัสก้องเกรียงไกรในทุกหน
องค์สมเด็จมหาราชภูมิพล ภูวดลขอพระองค์ทรงพระเจริญ
(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

๓. น้ำตาลเพชรเลื่องลือมีชื่อเลิศ ผลกำเนิดปลูกเป็นทุนคุณสนอง
เขาคิดถูกปลูกไว้เป็นก่ายกอง ต่างเจ้าของปลูกไว้หลามตามคันนา
(ตาลโตนด : พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ)

๔. จงดูชาวเพชรบุรีที่ดีบ้าง เป็นตัวอย่างอันงามควรตามเขา
ถ้าต้องใช้ทุนกระหน่ำก็ทำเนา นี่งานเบาทุนไม่มากลำบากกาย
(ตาลโตนด : พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ)

๕. พระฟังคำอ้ำอึ้งตะลึงคิด จะเบือนบิดป้องปัดก็ขัดขวาง
สงสารลูกเจ้าลังกาจึงว่าพลาง เราเหมือนช้างงางอกไม่หลอกลวง
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

๖. ถึงเลือดเนื้อเมื่อน้องต้องประสงค์ พี่ก็คงยอมมิได้หวง
แต่ลูกเต้าเขาไม่เหมือนคนทั้งปวง จะได้ช่วงชิงไปกระนั้น
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

๗. เจ้าพลายงามความแสนสงสารแม่ ชำเลืองแลดูหน้าน้ำตาไหล
แล้วกราบกรานมารดาด้วยอาลัย ลูกเติบใหญ่คงจะมาหาแม่คุณ
(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

๘. แต่ครั้งนี้มีกรรมจะจำจาก ต้องพลัดพรากแม่ไปเพราะอ้ายขุน
เที่ยวหาพ่อขอปะเดชะบุญ ไม่ลืมคุณมารดาจะมาเยือน
(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

๙. สักวารักพ่อรู้พอเพียง ดำรงเลี้ยงชีพตนบนวิถี
ทรัพย์ในดินสินในน้ำนำชีวี ความพอดีเป็นรากฐานถิ่นขวานทอง
ทางสายกลางน้อมธรรมนำชีวิต แก้วิกฤตพิษเงินตราพาเศร้าหมอง
รู้รักพ่อกลมเกลียวไทยใจปรองดอง ตามครรลองตามรอยพ่อพอเพียงเอย

(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด

๑๐. ชาวเอ๋ยชาวไทย หลอมรวมใจเป็นหนึ่งพึงสมาน
ตามรอยพ่อรู้พอเพียงเลี้ยงชีพนาน โลกขานนามขวานไทยในสากล
หยุดแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายทำลายชาติ ทั้งรัฐราษฎร์สมานฉันท์กันทุกหน
เป็นของขวัญถวายไท้ “ภูมิพล” สยามชนร่วมใจรักภักดีเอย

(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

เฉลยใบงานที่ ๒
เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเติมคำประพันธ์ประเภทกลอนในวรรคที่เว้นไว้

๑. ชาวเอ๋ยชาวไทย **หลอมรวมใจเป็นหนึ่งพึงสมาน**
ตามรอยพ่อรู้พอเพียงเลี้ยงชีพนาน โลกขานนามขวานไทยในสากล
หยุดแบ่งพรรคแบ่งฝ่ายทำลายชาติ ทั้งรัฐราษฎร์สมานฉันท์กันทุกหน
เป็นของขวัญถวายไท้ “ภูมิพล” สยามชนร่วมใจรักภักดีเอย
(นายสรศักดิ์ กิตติพงศ์ยิ่งยง นายวสิน เพ็ญสุริยะ น.ส.อชิณญาณ์ เผือกรอด)

๒. เพื่อโค้งเคียวเรียวเดือนและเพื่อโพ้น **เพื่อไผโอนพลิ้วพ้อล้อภูผา**
เพื่อเรืองข้าวพราวแพร้วทั่วแนวนา **เพื่อขอบฟ้าขลิบทองรองอรุณ**
(ขอบฟ้าขลิบทอง : อุชเชนี)

๓. ไม่คิดสอยมัวคอยดอกไม้ร่วง **คงชวดดวงบุปผชาติสะอาดหอม**
ดูแต่ภุมรินเที่ยวบินดอม **จึ่งได้ออมอบกลิ่นสุมาลี**
(อันของสูงแม้ปองต้องจิต : รัชกาลที่ ๖)

๔. เจ้าพลายงามถามย่าว่าพ่อแผน **ต้องคับแค้นเคืองเข็ญเป็นไฉน**
ไม่เคยคุ้นคุณย่าช่วยพาไป พอหลานได้เห็นหน้าบิดาตัว
(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

๕. เห็นแสงทองหมองจิตคิดถึงลูก **สั่งบ่าวผูกช้างสัปคับใหญ่**
ใส่ข้าวปลาผ้าผ่อนท่อนสไบ **กับไต้ไฟฟักแฟงแตงน้ำตาล**
(ขุนช้างขุนแผน : สุนทรภู่)

๖. ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า **น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าอัชฌาสัย**
เราก็จิตคิดดูเล่าเขาก็ใจ รักกันไว้ดีกว่าชังระวังการ
(สุภาษิตอิศรญาณ : หม่อมเจ้าอิศรญาณ)

๗. **เพชรอย่างดีมีค่าราคายิ่ง** ส่งให้ลิงจะรู้ค่าราคาหรือ
ต่อผู้ดีมีปัญญาจึงหารือ **เขาลือเสียว่าชายนี้ขายเพชร**
(สุภาษิตอิศรญาณ : หม่อมเจ้าอิศรญาณ)

๘. **ประเพณีตีงูหลังหัก** มันก็มักทำร้ายเมื่อภายหลัง
จระเข้ใหญ่ไปถึงน้ำมีกำลัง เหมือนเสือขังเข้าถึงดงก็คงร้าย
(พระอภัยมณี : สุนทรภู่)

๙. อันตัวนางเปรียบอย่างปทุมเมศ
หอมผกาเกสรขจรขจาย

๑๐. อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก
แม้นเจ็บอื่นหมื่นแสนไม่แคลนคลาย

พึ่งประเวศผุดพ้นชลสาย
มิได้วายภุมรินถวิลปอง
(สุภาษิตสอนหญิง : สุนทรภู่)

แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย
เจ็บจนตายก็เพราะเหน็บเจ็บใจ
(เพลงยาวถวายโอวาท : สุนทรภู่)

เฉลยใบงานที่ ๓

เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนต่อจากวรรคแรกที่กำหนดไว้

กลอนแปด

๑. เกิดเป็นชายชาวไทยใจต้องแน่น .....

....

๒. เกิดเป็นหญิงต้องหยิ่งในศักดิ์ศรี .....

....

๓. ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสารโบราณว่า .....

....

๔. เจ็ดสิบสองพรรษาองค์ราชันย์ .....

....

๕. พระทรงเป็นจอมกษัตริย์ชาวสยาม .....

....

๖. เศรษฐกิจพอเพียงหล่อเลี้ยงชีพ .....

....

๗. ทรงส่งเสริมการศึกษาทุกท้องถิ่น .....

....

๘. นกขมิ้นเหลืองอ่อนนอนทุกที่ .....

....

กลอนสักวา

๙. สักวาหวานใจในความฝัน .....

....

....

....**เอย**

กลอนดอกสร้อย

๑๐. มดเอ๋ยมดแดง .....

....

....

....**เอย**

.....คำตอบให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน.....

เฉลยใบงานที่ ๔
เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนตามหัวข้อที่กำหนด โดยให้มีสัมผัสระหว่างบท

หัวข้อ **“โรงเรียนในฝัน”**

๑. กลอนแปด จำนวน ๒ บท

๒. กลอนดอกสร้อย จำนวน ๑ บท

๓. กลอนสักวา จำนวน ๑ บท

.....**คำตอบให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน**.....

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน

รหัสวิชา ท ๔๐๒๐๔ รายวิชา การแต่งคำประพันธ์

หน่วยที่ ๕ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอน เวลา ๑๐ นาที คะแนน ๑๐ คะแนน

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน			**เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน**	
คำถาม	คำตอบ		คำถาม	คำตอบ
๑.	ก		๑.	ง
๒.	ก		๒.	ข
๓.	ง		๓.	ข
๔.	ข		๔.	ก
๕.	ข		๕.	ข
๖.	ข		๖.	ก
๗.	ก		๗.	ข
๘.	ก		๘.	ง
๙.	ง		๙.	ก
๑๐	ข		๑๐	ก

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. **ภาษาไทยวันนี้ เล่ม ๕.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

_____.**หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๑.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๓๓.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๒.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๓๔.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด ทักษสัมพันธ์ เล่ม ๓.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๓๕.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ม.๔.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๕๐.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณคดีวิจักษณ์ ม.๑.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๕๐.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณคดีวิจักษณ์ ม.๒.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๕๐.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณคดีวิจักษณ์ ม.๓.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๕๐.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณคดีวิจักษณ์ ม.๔.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๕๐.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณสารศึกษา เล่ม ๑.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๘.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณสารศึกษา เล่ม ๒.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๘.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๓.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๓๙.

กาญจนา นาคสกุล และคณะ. **การใช้ภาษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๔.

กำชัย ทองหล่อ. **หลักภาษาไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมสาส์น, ๒๕๔๐.

แจ่มจันทร์ สุวรรณรงค์. **ลักษณะคำประพันธ์ไทย.** สกลนคร : วิทยาลัยครูสกลนคร, ๒๕๓๑.

ช่อประยงค์ (นามแฝง). **กลอนและวิธีเขียนกลอน.** กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๑๑.

ชิต บุรทัต. **สามัคคีเภทคำฉันท์.** กรุเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๓๙.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. **การแต่งคำประพันธ์ ท ๐๔๑.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๐.

_____.และคณะ. **หนังสือเรียนภาษาไทย ม.๔ เล่ม ๑.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญ-ทัศน์, ๒๕๔๘.

นรินทร์ธิเบศร์. **โคลงนิราศนรินทร์.** กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรเจริญทัศน์. ๒๕๔๕.

นิธี สะตะเวทิน. **หนังสือเรียนภาษาไทย รายวิชา ท ๐๔๓ การแต่งคำประพันธ์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

นิ่มนวล หาญทนงค์. **หนังสือเรียนภาษาไทย รายวิชา ท ๐๔๓ การแต่งคำประพันธ์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓.

บรรจง ชาครัตพงศ์. **เคล็ดลับการแต่งคำประพันธ์ โคลง ร่าย ฉันท์ กาพย์ กลอน.** กรุงเทพฯ : บริษัท ยูแพดอินเตอร์ จำกัด, ๒๕๕๑.

บรรเทา กิตติศักดิ์. **หนังสือเรียนภาษาไทย รายวิชา ท ๐๓๒ ประวัติวรรณคดีไทย เล่ม ๒.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๐.

ประยอม ซองทอง และคณะ. **หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๐๔๓ การแต่งคำประพันธ์.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘.

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. **แนวทางการศึกษาวรรณคดี ภาษากวี การวิจักษ์ และการวิจารณ์.** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๒๓.

พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช และคณะ. **หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้น ม.๓.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ, ๒๕๔๘.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้น ม.๖.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาคุรภาพวิชาการ, ๒๕๔๘.

เพ็ญศรี จันทร์ดวง และสุวคนธ์ จงตระกูล. **หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้น ม.๖.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖.

เริงชัย ทองหล่อ. **หลักการประพันธ์.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไฮเอ็ดพับลิชชิ่ง, ๒๕๓๗.

วิเชียร เกษประทุม. **ลักษณะคำประพันธ์ไทย.** กรุเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๖.

สองค์ ดำเนินสวัสดิ์และคณะ. **หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้น ม.๔.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาคุณภาพวิชาการ, ๒๕๔๖.

_____. **หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้น ม.๔.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาคุรภาพวิชาการ, ๒๕๔๗.

สิทธา พินิจภูวดล และประทีป วาทิกทินกร. **ร้อยกรอง.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๘.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. **การเขียน (ภาษาไทย ๓๑๑).** กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๒๒.

สุมาลี นิมมานนุภาพ. **การเขียน (ตอนที่ ๓).** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๒๔.

เสนีย์ วิลาวรรณ. **หนังสือเรียนชุดพัฒนาทักษะภาษา ชั้น ม.๔ เล่ม ๒.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๔๙.

_____. **หนังสือเรียนชุดพัฒนาทักษะภาษา ชั้น ม.๖ เล่ม ๖.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๔๙.